

Niet Vlaanderen, maar Brussel Antwerpen en Gent

Allez, laat ons dan eens op niet impressionistische wijze over Brussel nadenken. David Van Reybroek heeft er behoefte aan, afgaande op de adrenaline die van zijn stuk druipt. Laten we beginnen een misvatting van de opinieschrijver recht te zetten. Het voorstel van een Brussels DC komt helemaal niet van de Dansaert Vlamingen maar van enkele leidende Vlaamse politici zoals Louis Tobback die zich zo van het probleem willen ontdoen: deterritorialiseer Brussel en geef het aan Europa en zo kan je België gewoon eentalig opdelen. Een simpel staatsdenken dus.

Onze gedachtegang vertrekt vanuit een heel andere vaststelling. Brussel is in de eerste plaats een stad, de grootste stad van België, een kleine wereldstad die sterk afhangt van de internationale stromen en de Europese activiteiten. En terwijl de Belgen in hun opeenvolgende staatshervormingen doen wat anderen in de negentiende eeuw hebben gedaan - natiestaten vormen - zorgt de mondialisering voor een nieuwe postnationale context. En daarin spelen steden een centrale rol als knooppunten.

Nu zijn steden heel iets anders dan landen. In een land poogt men samen te leven op basis van gemeenschappelijkheid, op basis van een gedeeld verleden, op basis van identiteit en representatie. Maar steden worden gevormd door migranten en door nieuwkomers. Hun verbondenheid kan niet steunen op gedeelde wortels, op een gemeenschappelijk verleden. Zij moeten hun lotsverbondenheid in een toekomstproject vatten. En zo'n project is het product van ontmoeting en coproductie tussen verschillen en is dus noodgedwongen hybride en gemengd. En zo'n stadsproject kan je niet gewoon mandateren, het vereist een steun en participatie van de bevolking. Als wij dat vertellen over Antwerpen en Gent, dan zal David Van Reybroek ongetwijfeld instemmen. De grote verwonderde A en "t Stad is van Iedereen" is toch duidelijk een andere voorstelling dan het verhaal over Vlaamse eigenheid, erfgoed, taal en cultuur.

Maar goed, als dat over Brussel gaat, dan mag het weer even niet. Want Brussel is een stad met een door de Belgische staat geamputeerde stedelijkheid. De één miljoen inwoners van de kernstad worden door gewestgrenzen afgesneden van de 800.000 anderen in de metropolitane zone. En de twee betrokken gewestregeringen hebben geen overlegstructuur over gezamenlijke ruimtelijke ordening. Het is een stad, niet geleid door een burgemeester, maar door een minister-president die alleen territoriale bevoegdheden heeft. Het is de enige stad in de wereld zonder culturele competenties. Want die liggen bij weer twee andere staatsinstellingen, de gemeenschappen, elk verbonden met deelstaten buiten Brussel. Beide operatoren op hetzelfde terrein doen maar wat zonder het minste overleg en in principe vertrekkend van hun communautaire belangen. En dan zijn er de 19 gemeenten, elk met een eigen politieke traditie en veelal gedomineerd door (zeer) lokale politici. In Brussel opereren zo tien (!) verschillende overheden op éénzelfde territorium zonder gezamenlijk ontwikkelingsproject. We laten het aan het

**E. Corijn & S. Gutwirth, “Niet Vlaanderen, maar Brussel, Antwerpen en Gent”,
gepubliceerd in *De Morgen*, 23 januari 2007, 12**

oordeelsvermogen van Van Reybroeck over of het hier gaat om lekkende kraantjes dan wel om een structureel verkeerd bouwplan.

Want hoe kunnen de sociologische realiteit en het dagelijkse leven van Brussel, in een dergelijke institutionele janboel gebaseerd op een bicommunautaire ideologie, tot hun recht komen? Een stad met ruim een derde niet-Belgen en meer dan de helft inwoners die in geen van de Belgische gemeenschappen thuishoren. Brussel: een stad met 85% Franstaligen en 15% Vlamingen? Helemaal niet eigenlijk. In de stad wordt slechts in 9% van de huishoudens alleen Nederlands gesproken en gebruikt slechts een kleine helft alleen het Frans. Ruim 41% van de huishoudens zijn taalgemengd en die groep maakt weldra de grote meerderheid van de bevolking uit. Hiertoe behoort een grote groep Vlamingen (11% huishoudens waar het Nederlands met een andere taal wordt gecombineerd). Maar een meertalig leven leiden past niet in het Belgisch model en dus blijft meertalig onderwijs alleen voorbehouden aan de Europese elites. En dan maar zeuren over de beperkte tweetaligheid van de diensten in die stad. En blijft het Frans in Brussel de *lingua franca*, dan vertegenwoordigt het geenszins één enkele cultuur. Brussel wordt steeds meer een stad van minderheden, en geen enkele kan aanspraak maken op wat voor hegemonie dan ook.

De kloof groeit. De twee gemeenschappen willen elk vanuit hun eentaligheid en identiteitsdenken Brussel comfortabel gebruiken als hoofdstad of als leverancier van werk en diensten. Maar de bewoners van die stad hebben andere ervaringen dan de klanten van buiten. Zij zijn vooral geconfronteerd met de gevolgen van grote sociaal-economische ongelijkheden. Het tweede rijkste gewest van Europa heeft een bevolking waarvan het gemiddeld inkomen 10% onder het Belgisch gemiddelde ligt, met 20% werklozen en armen, met de helft van de bevolking in kansarme buurten, met slechts 8% sociale woningen voor een vraag van 50%... En om aan die problemen tegemoet te komen, om de drie catastrofale dossiers van de tewerkstelling, de huisvesting en het onderwijs aan te pakken, moet Brussel inderdaad greep krijgen op een stedelijk ontwikkelingsproject. En daarvoor moet de scheiding tussen territoriaal beleid en persoonsgebonden beleid worden opgeheven. (Dat heeft Vlaanderen toch ook gedaan, niet?). Dat betekent inderdaad dat de sociale samenhang en de dynamiek van die stad moet worden gebouwd op een samenwerking tussen de gemeenschappen, op een interculturele sector, op meertalige initiatieven, op een specifiek onthaalbeleid voor nieuwkomers en ga zo maar door. Maar die legitieme bekommernissen komen niet aan bod in de bipolaire en monoculturele organisatie van politieke partijen en media en in het institutionele apartheidsregime. En dat is nou net de druk die uit de civiele maatschappij naar boven komt en een meer dan merkwaardig fenomeen is.

Het is wel opvallend dat de oproep waarnaar David Van Reybroeck verwijst (www.bruxsel.org) met een opmerkelijk representatieve groep initiatiefnemers en nu al bijna 7000 ondertekenaars, alleen in de Franstalige media het debat kleurt en in Vlaanderen wordt doodgezwegen. Van Reybroeck mag wel in de aanval, maar de inhoud van de oproep wordt niet bekendgemaakt. De Vlaamse perceptie op het probleem Brussel blijft inderdaad nogal eenzijdig en weinig contradictorisch. En zo is het makkelijk elke dissidentie schamper en demagogisch af te doen als de laatste scheet van Tobback's

**E. Corijn & S. Gutwirth, “Niet Vlaanderen, maar Brussel, Antwerpen en Gent”,
gepubliceerd in *De Morgen*, 23 januari 2007, 12**

Dansaert-Vlamingen. Maar o wee als er wordt verwezen naar de nare mentaliteitsgevolgen van de Vlaamse kleinstedelijkheid en de uitgezaaide stad. O wee als er een verband wordt gesuggereerd tussen het ethocentrisme in Vlaanderen en de antistedelijke mentaliteit. Dat is dan onbetamelijk! Maar toch heeft Pascal Smet gelijk: op de duur zal de voorstad opgenomen worden in de stedelijke dynamiek; op de duur zullen culturalistische staatsstructuren de vermenging niet kunstmatig kunnen tegenhouden, op de duur zullen de stad en de stedelijkheid de norm worden, op de duur zullen de mensen echt moeten leren omgaan met de ander en hun ethocentrisme moeten opgeven, op de duur moeten samenlevingsproblemen worden opgelost zonder culturele assimilatie.

Die discussie is nu in Brussel aan de gang. En het zou goed zijn mocht die discussie ook de politieke agenda halen, of toch op zijn minst in kwaliteitsbladen en duidingsprogramma's ook in Vlaanderen aan bod komen. Want, beste David Van Reybroeck, weldra is dat ook de discussie in Antwerpen en in Gent. Weldra zijn het die kwesties die de positie van Vlaanderen in de wereldmarkt zullen bepalen.

Eric Corijn (cultuurfilosoof en socioloog, hoogleraar VUB)

Serge Gutwirth (jurist en criminoloog, hoogleraar VUB)